

ВІДКРИТИЙ МЕТОД КООРДИНАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ НА ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У СФЕРІ ОСВІТИ В РАМКАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Складний, а подеколи і неоднозначний процес європейської інтеграції зумовлює застосування досить широкого спектру методів (способів) втілення в життя інтеграційних ідей в європейських країнах. Побудова Європейського Союзу (далі — ЄС) шляхом використання «методу спільноти» спиралась на механізми вироблення законодавства на європейському рівні, імплементації законодавчих актів до внутрішнього права держав-членів, можливості застосування санкцій та звернення до Суду ЄС, що залишало мало простору для внутрішніх законодавчих ініціатив. У зв'язку із цим, одним із нових протилежних форм колективної діяльності, що здійснюється на основі інструментів, розроблених в традиціях «м'якого права», виключає переміщення компетенції та повноважень на європейський рівень, застосування санкцій та покарань, внесення змін у національне законодавство став відкритий метод координації (*open method of coordination*). Відкритий метод координації (далі — ВМК) позиціонує себе в першу чергу, як політичний інструмент впливу на ті сфери, де повноваження ЄС є обмеженими (входять до координаційної або доповнюючої компетенції) такі, як зайнятість, соціальний захист, соціальна інтеграція, освіта, молодь та професійне навчання, у поєднанні із елементами правового впливу, що передбачає прийняття актів, які є обов'язковими для держав-членів, у тій чи іншій мірі, але які ніколи не приймають форму директив, регламентів чи рішень.

Принцип ВМК вперше було сформульовано в 2000 р. на засіданні Європейської Ради в Лісабоні як спосіб забезпечення «поширення найкращих практик і досягнення найбільшого зближення з метою реалізації основних задач ЄС». Європейська Рада є керівним і координуючим органом, що забезпечує спільну узгодженість дій (*Presidency Conclusions. Council of the EU: Lisbon European Council. 2000. — 23–24 March 2000. — P. 35–36*).

У відповідності з ВМК уряди країн ЄС навчаються один у одного, обмінюючись інформацією та порівнюючи ініціативи. Це дозволяє їм впроваджувати найкращі практики та координувати свою національну політику із загальноєвропейською. У зв'язку із цим метод включає чотири основні компоненти: 1) визначення загального напрямку (генеральної лінії) для Союзу у сполученні зі спеціальним графіком реалізації

цільей; 2) узгодження критеріїв та показників оцінки найкращих практик реалізації політики (методи статистики, індикатори, результатів моніторингу та оцінки) 3) трансформація загальних європейських цілей у національну та регіональну політику з визначенням специфічних цілей і заходів; 4) періодичний моніторинг, оцінка й взаємооцінка, організовані як взаємонавчальний процес (Оржель О. Інструменти європейського врядування: відкритий метод координації/ О. Оржель// Вісник Національної академії державного управління — 2011. — № 1. — С. 104).

У 2001 році відкритий метод координації було введено у сферу освіти ЄС. Одночасно було визначено загальні цілі для європейської системи освіти та представлена робоча програма по реалізації означених цілей шляхом використання ВМК, яка в подальшому отримала назву «Освіта та професійна підготовка 2010» (Education and Training in Europe: diverse systems, shared goals for 2010. The work programme on the future objectives of education and training systems [Electronicresource]. — Accessmode: http://www.ihep.org/assets/files/gcfpfiles/diverse_systems_shared_goals.pdf). У відповідності із ст.ст 149–150 Договору ЄС (на той момент діючого Маастрихтського Договору) уся відповідальність за зміст та реалізацію освітньої політики лежить на самих державах (Treaty on European Union// Official Journal of the European Union. — 1992. — 29 July. — С. 191). У зв'язку із цим в даному секторі ВМК виступав механізмом здійснення освітньої політики ЄС.

Так, відповідно до вищевказаної програми держави-члени повинні були досягнути наступних показників: зменшити кількість молоді, яка зарано полишає навчання, не отримавши середньої освіти, до 10 %; домогтися, щоб відсоток 25–24-річних громадян ЄС із закінченою середньою освітою становив не менше 85 %; довести частку тих, хто навчається упродовж життя, до 12,5 % від усього дорослого працюючого населення (вікова група 26–64 роки) і у жодній країні — не менше 10 % (Education and Training in Europe: diverse systems, shared goals for 2010. The work programme on the future objectives of education and training systems [Electronicresource]. — Accessmode: http://www.ihep.org/assets/files/gcfpfiles/diverse_systems_shared_goals.pdf).

Практичною імплементацією проголошеного плану дій став документ Європейської Комісії «Доповідь про конкретні майбутні завдання для освіти та професійної підготовки у Європі» 2001 р., який містить пропозиції щодо спільних дій країн-членів у сфері освіти до 2010 р. Стратегія включає три кардинальні цілі: підвищення якості та ефективності систем освіти та підготовки в країнах ЄС; спрощення доступу до усіх форм освіти протягом життя; посилення відкритості систем освіти та підготовки усьому світу (Report from the Commission «The concrete future objectives of education and training systems» [Electronicresource]/ COM(2001) 59 final, 31 January 2001. — Accessmode: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2001:0059:FIN:EN:PDF>).

Для реалізації зазначених цілей у 2002 році на зібранні міністрів освіти було затверджено План розвитку європейської освіти, який передбачав поліпшення якості та ефективності системи освіти, конструктивні шляхи реалізації вище зазначених проголошених цілей та індикатори для відслідковування успішності процесу (Краєвська О. Освітня політика Європейського Союзу: становлення та механізми реалізації/ О. Краєвська// Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. — 2011. — Випуск 28. — С. 58). Для повного моніторингу за виконанням означених цілей ВМК створив умови для регулярних зустрічей та обміну інформацією між державами-членами та Європейською Комісією. Регулярна звітність та оцінка діяльності формує «фонд найкращих практик», що дає можливість національним акторам поновлювати свої знання. Окрім того, для ефективного виконання стратегічних цілей у сфері освіти ВМК вимагає активного співробітництва найвищого керівництва держави із соціальними партнерами, громадянським суспільством, представниками європейських освітніх установ та міжнародними організаціями (Рада Європи, ОБСЄ). Таким чином, при впровадженні даного методу однією із значних переваг є можливість навчання та отримання знань більш високим рівням від нижчого, а також учасникам процесу безпосередньо один від одного. Регулярна звітність зі сторін національного та субнаціонального рівнів, зустрічі, обмін досвідом в рамках тематичних та експертних груп (формується із представників держав-членів на рівні міністерств, урядових агентств, вчених, представників академічної сфери, професійних структур), поширення отриманих знань сприяє навчанню по напрямку «знизу-вгору» та горизонтально.

Після завершення стратегії «Освіта та професійна підготовка 2010» у своїх дослідженнях Центр європейських реформ висловлює певне незадоволення результатами десятирічних освітніх ініціатив. Спостерігачі відзначають, що практично «жодна з цілей, які поставив перед собою ЄС у 2000 році, не була досягнута», однак серед позитивних моментів втілення стратегії можна виділити посилення конвергенції процесів реформування й управління освітою у країнах Союзу та досягнення кількох державами-членами намічених цілей — тобто підтверджено ефективність впровадження відкритого методу координації. У зв'язку із цим було прийнято рішення про продовження стратегічних реформ у сфері освіти ще на 10 років, що було підтверджено новим планом дій «Європа 2020. Освіта» (HarrydeBoer, PaulBennEworth, DonWesterheijden, JonFile. Engaging in the Modernisation Agenda for European Higher Education. ESMU. — 2012. — P. 10).

Отже, відкритий метод координації — це новий інструмент впливу, який з однієї сторони, використовується державами-членами ЄС для того, щоб зробити національну політику у певних сферах, зокрема і освіти, більш незалежною від загальноєвропейської, з другої сторони,

ЄС, в особі власних інститутів, використовує його як один із способів впливу на національну політику країн-учасниць ЄС, шляхом визначення загального напрямку розвитку тих сфер, де компетенцією володіють держави-члени.

ЛУЦЕНКО О. О.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри міжнародного права та міжнародних відносин

**ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПРАВЕДЛИВОГО
СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ МІЖНАРОДНИМ ТРИБУНАЛОМ
ПО КОЛИШНІЙ ЮГОСЛАВІЇ**

Справедливість є стрижнем юриспруденції, адже завдяки дотриманню усіх складових цього поняття вершиться правосуддя. Право на справедливий судовий розгляд — це право кожного на безсторонній та незалежний суд, створений відповідно до закону, публічний розгляд справи, з забезпеченням права на захист та презумпцію невинуватості.

Міжнародний трибунал по колишній Югославії (далі — Трибунал, МТКЮ) був створений рішенням Ради Безпеки ООН у 1993 році для судового переслідування осіб, відповідальних за серйозні порушення міжнародного гуманітарного права та відновлення справедливості відносно жертв військових злочинів та злочинів проти людяності (Статут Трибуналу, ст. 1). Як вченими, так і юристами-практиками висловлюються критичні погляди щодо легітимності Трибуналу, так і щодо відповідності його діяльності принципам справедливого судового розгляду. Існує позиція, що МТКЮ було засновано з перевищенням Радою безпеки ООН своїх повноважень, оскільки за Статутом ООН вона має право на формування лише допоміжних органів (комісій, комітетів). Прибічники легітимності Трибуналу апелюють, зокрема до концепції «власних» повноважень (*implied powers*). Крім того, Апеляційна камера у рішенні *Prosecutor v. Tadic* у захист трибуналу послалася на статтю 41 Глави VII Статуту ООН, а саме: «Рада Безпеки уповноважується вирішувати, які заходи, пов'язані з використанням збройних сил, повинні застосовуватися для здійснення її рішень...» (Статут ООН).

Статут МТКЮ, на думку першого Президента трибуналу А. Кассезе, включає в себе усі основні гарантії справедливого судового розгляду, а також розширені права підсудного на досудовій стадії судочинства (§ 3 Статуту МТКЮ). Принцип справедливого судового розгляду — один з основних принципів судочинства, який включає в себе як загальновизнані права людини, так і принцип розгляду справи з дотриманням норм